СОФИЯ, 05-02-2024 г. НБС ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА – КНСБ

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА XLIX-то НС
Г-Н РОСЕН ЖЕЛЯЗКОВ
ДО ПРЕДСЕДАТЕЛИТЕ НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПАРТИИ В XLIX-то НС
ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Г-Н КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ

ДО МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
АКАД. НИКОЛАЙ ДЕНКОВ
ДО МИНИСТЪРА НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ПРОФ. ГАЛИН ЦОКОВ

ДО ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Г-Н РУМЕН РАДЕВ

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА СЪВЕТА НА РЕКТОРИТЕ
АКАД. ЛЪЧЕЗАР ТРАЙКОВ

ДО ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА ЕЛЕКТРОННИТЕ И ПЕЧАТНИТЕ МЕДИИ

СТАНОВИЩЕ

Национален браншов синдикат ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА – КНСБ

ОТНОСНО: ОТПАДАНЕТО НА ТАКСИТЕ ЗА УЧАЩИТЕ В ДЪРЖАВНИТЕ ВИСШИ УЧИЛИЩА В ПРОЕКТ НА ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Във връзка с обявения от акад. Николай Денков механизъм за отпадане на таксите за студентите и докторантите, обучаващи се в държавна поръчка в държавните висши училища (ДВУ) в страната, и компенсирането им със средства от държавния бюджет, синдикалното ръководство на национален браншов синдикат ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА – КНСБ (ВОН-КНСБ) намира за необходимо да изрази своето официално становище. То е резултат от широко обсъждане на Проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за висшето образование с председателите на структури на ВОН-КНСБ в ДВУ от цялата страна.

Нашата ОБЩА ПОЗИЦИЯ категорично се разграничава от лансираното в публичното пространство становище на акад. Денков. Подобни промени не бива да се въвеждат без внимателен анализ и съобразяване с актуалната законова рамка и еднолично, без проведен диалог с ръководствата и представителите на работещите в ДВУ, бизнеса и представителите на законодателната власт в Република България. Направената частична предварителна оценка на въздействието на предлаганите промени в ЗВО съдържа твърде общи и неопределени очаквани резултати.

ВОН – КНСБ представя някои от основните мотиви за несъгласие с мярката, предложена от акад. Денков:

1. Законът за висше образование (ЗВО) посочва няколко независими една от друга възможности за формиране на държавните такси за висше образование в възможност за разпределяне на общата сума между държавата, висшите училища (ВУ) и учащите, в качеството им на партньори в процеса на обучение: а) 70% държавна субсидия и 30% от студентски такси; б) 100% държавна субсидия и 0% студентски такси за приоритетните професионални направления и защитените специалности; в) 0% такса за студента и 100% финансиране по сключен договор с бизнес организация; г) 70% държавна субсидия и 30% средства, постъпили от бизнес организация; д) 30% студентска такса и 70% финансиране от бизнес организация; е) безлихвен студентски

банков кредит без необходимостта от доказване на доход. **Улесненият от страна на държавата и банковите институции достъп до студентски кредити осигурява и равен достъп до висшето образование. Не съществува икономическо правило, според което равният достъп до висше образование е равнозначно на образование без студентски и докторантски такси.**

2. Държавните административни такси, заплащани от студентите и докторантите, съотнесени с икономическата рамка на страната, са ниски, а в някои ДВУ те не са променяни от години. В някои ПН (ПН1, ПН2 и ПН3) таксите са два пъти по-ниски от държавните стипендии, които студентите получават (минималната стипендия е 120 лв.). **На практика не таксите, а високите разходи за издръжка на живот в големите градове е онова, което затруднява студентите, докторантите и техните семейства.**

3. Съгласно Националната карта за висше образование половината студенти се обучават в по-малко перспективни направления – в 8 ПН над 50% от студентите се обучават във ВУ, за които има слабо търсене и ниска реализация на дипломираните. Но в други 14 ПН над 50% от завършилите студенти имат висока и успешна реализация на пазара на труда. В различните ПН таксите са различни. Всичко това как ще се отрази на таксите по модела Денков?

4. И сега в 40 ПН (от общо 52) броят на действащите студенти е под 50% от определения капацитет, като от тях 30 ПН са приоритетни, т.е. финансирането е 100 % от държавата и 0 лв. от студентски такси. Този модел на финансиране в приоритетните ПН беше въведен преди 5 години и в резултат на успешно реализираната политика се наблюдава увеличение в приемите в специалности като инженерни науки, химични технологии, физика, химия, морска техника и т.н. **С отпадането на таксите тези специалности отново ще станат непопулярни сред кандидатите.** От това ще последва отлив на специалисти от ключови сектори на икономиката, **държавата ще се лиши от устойчив и добре работещ инструмент за обвързване на търсенето на образование с нуждите на пазара на труда**. Крайното последствие ще е задълбочен дисбаланс в търсенето и предлагането на работни позиции.

5. Отпадането на таксите за обучение крие опасността от заличаване на конкуренцията между самите ДВУ. Ако досега цената определя в голяма степен и качеството на образователния продукт, сега цената ще я определя политическият кабинет на съответната управляваща партия/и. **Това крие огромен риск от съвсем явни обвързаности и зависимости на ДВУ от политическата конюнктура.**

6. Важна особеност за висшето образование е, че **академичната година не съвпада с календарната (т.е. финансовата) година. Новите студенти постъпват през септември и за този период държавата никога не е осигурявала финансиране.** Отпадането на студентските и докторантските такси ще доведе до финансов недостиг в ДВУ в началото на всяка академична година.

7. Държавната субсидия се превежда ежегодно в пълен размер за обучението на студенти по план за приема, но се ревизира и по отчет с регистъра на МОН. За неусвоените места ДВУ връщат държавните субсидии. На практика на ДВУ регулярно се отнемат финансови средства. **В държавния бюджет за последните три години няма актуализация на средствата за висше образование и цялата система е ощетена с над 320 млн.лв.** Това е видно от ръста на БВП и дела за висше образование, който намалява от 0,76 % на 0,6 % за последните три години. Така висшето образование в България е с най-нисък дял на финансиране в ЕС (1 %). Ето защо ние от ВОН – КНСБ непрекъснато повтаряме, че висшето образование у нас е системно недофинансирано.

8. Финансирането на висшето образование се извършва и на остатъчен принцип. От години акад. **Денков обещава, че коефициентите на ПН ще бъдат актуализирани, но досега няма резултат.** Съотношението 1,6:10,57 в България е далеч под средното в ЕС (1:5).

9. Акад. Денков обяви 150 млн.лв. за компенсиране на студентските и докторантските такси, но такава сума в държавния бюджет за тази год. липсва. Заложените 375 млн. лв. са за повишаване на доходите на работещите в страната. От тях едва 39 млн.лв. са определени за ДВУ, а те са

недостатъчни. МОН настоява за още 4 млн.лв., а според изчисленията на ВОН – КНСБ са необходими 7 млн. лв. за повишаване доходите на академичния и 37,5 млн.лв. за неакадемичния състав в ДВУ. **Ако в държавния бюджет има свободен ресурс от 150 млн. лв., предлагаме да бъде използван целенасочено за висшето образование по следния начин: а) за увеличение на работните заплати, като 7 млн.лв. са за академичния състав и 38 млн.лв. за служителите с висше образование; б) 50 млн. лв. за комплексната оценка за качеството на обучението; в) 50 млн.лв. за повишаване на коефициентите в ПН; г) 5 млн.лв. за развитие на студентския спорт.**

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Намираме предложението на акад. Денков за отпадане на таксите за студенти и докторанти в ДВУ за изненадващо, неадекватно, популистко и в противоречие с дневния ред. **Принципната ни позиция е, че подобни кардинални промени не могат да се въвеждат без внимателен анализ на системата на финансиране, без съобразяване с действащото законодателство и без диалог с всички заинтересовани страни.** Само след обстоен анализ и дебати може да се очаква ясна картина на позитивните и негативни страни от подобна радикална мярка. **Така предложените текстове в проектозакона за изменение и допълнение на ЗВО ще доведе до липса на конкуренция между ДВУ, до значително движение на студенти в различни ВУ, до намаляване на качеството на образователния продукт.**

Ако възможностите за споделеност и отговорност от страна на студента, ВУ, бизнеса и държавата, определени в ЗВО, отпаднат, **студентът се превръща от партньор в образователния процес, в клиент, ръководен не от вътрешната си мотивация, а от възможността за лесен и непосредствен достъп до образователния ресурс.**

Настояваме, че всеки учащ трябва да е съпричастен и да взима активно участие в изграждането на собствения си житейски и професионален проект. Това е възможно само ако студентите допринесат за това, внасяйки своят дял в цялостния учебен процес. Едва тогава те ще се чувстват пряко ангажирани, ще критикуват, настояват и изискват от своите преподаватели и ще се изградят като независими личности.

ВОН-КНСБ НЕ ПОДКРЕПЯ ПРОЕКТА НА ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ, С КОЙТО СЕ ПРЕДЛАГА ОТПАДАНЕ НА ТАКСИ ЗА СТУДЕНТИ И ДОКТОРАНТИ В ДВУ.

С УВАЖЕНИЕ,

ПРОФ. Д-Р ИНЖ. ЛИЛЯНА ВЪЛЧЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НБС ВОН – КНСБ